

yoU **Україна**

УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ ВИПУСК 2

Як закордон вплинув на життя
біженців та яких змін вони
хочуть в Україні?

Методологія дослідження

Цільова аудиторія

Чоловіки/жінки від 18 до 55 років, інтернет-користувачі. Те населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+ (без Криму та ОРДЛО), але виїхали за кордон. На момент опитування – все ще не повернулись

Метод та розмір вибірки

- Кількісне онлайн дослідження (CAWI), N=700
- 2 етапи при формуванні вибірки: 1) Будується квотна вибірка для всіх респондентів, що до війни проживали в Україні. Квотна вибірка відображає структуру населення досліджуваної цільової аудиторії за віком, статтю, регіоном та типом населеного пункту (відповідно до даних Держкомстату України до початку повномасштабної війни). Квота на місце проживання ставиться на питання «Де ви постійно проживали до початку воєнних дій?» 2) На другому етапі ставиться питання – «де ви проживаєте зараз?», щоб виокремити саме тих, хто наразі проживає за кордоном або проживав і повернувся. Вибірка не покриває біженців, що проживають на території росії та білорусі
- Якісне дослідження, N=10 глибинних інтерв'ю з біженцями (дуальні інтерв'ю, триади)

Джерело даних

Інтернет-панель Opinion. Перша access-панель в Україні чисельністю 350 000+

Період проведення

15 липня - 10 серпня 2023

Замовники дослідження

Дослідження ініційоване і реалізовано незалежною дослідницькою компанією Factum Group Ukraine в рамках регулярного соціального дослідження YOUкраїна

Партнери дослідження (надіслали свої запитання до біженців)

Ілона Сологуб | Членкиня Управлінської команди KSE, директорка з політико-економічних досліджень Київської школи економіки. Наукова редакторка «Вокс Україна»

Ольга Бурова | представник України у WAPOR канд. соц. наук, старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України

Оксана Олійник | доцент кафедри методології та методів соціологічних досліджень факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Єлена Ковальська | PhD in Sociology, Assistant Professor Faculty of Sociology Taras Shevchenko National University of Kyiv/ Visiting Researcher in Konstanz University

Микола Сидоров | к.ф.-м.наук, завідувач кафедри методології та методів соціологічних досліджень факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Коржов Геннадій Олександрович | доцент кафедри соціології КПІ імені Ігоря Сікорського, кандидат соціологічних наук, доцент

Федорченко-Кутуєв Павло | професор кафедри соціології КПІ імені Ігоря Сікорського, доктор соціологічних наук, професор

Єнін Максим Наїмович | доцент кафедри соціології КПІ імені Ігоря Сікорського, кандидат соціологічних наук, доцент

Вокс
Україна

Kseniia Alekankina | Head of Reform Index project, Communication Manager

Іванна Герус | директор польського представництва БФ "Право на Захист"

Nika Ovchynnykova | Amnesty International Representative in Ukraine

Anastasiia Mazurok | Chief Operating Officer Transparency International Ukraine

Olga Lymar | Executive Director of the Reanimation Package of Reforms Coalition

Nadiia Ushchapivska | Deputy Communications Director

Daria Malikhatko | Data Sciences Director at Publicis Groupe

Maryna Shashkova | політична кореспондентка видання Kyiv Post

Freelance
Journalist

Mila Moroz | Freelance Journalist

ВИПУСК 2. Як закордон вплинув на життя біженців та яких змін вони хочуть в Україні?

1

Як почувались за кордоном?

Позитивні аспекти та складнощі життя за кордоном

2

Чого навчились за кордоном?

Здобуті навички та переосмислення переваг України над закордоном

3

Яких змін хочуть в Україні?

Громадянська активність та погляд біженців на реформацію України

Як почувуються за кордоном?

Позитивні аспекти та складнощі життя за кордоном

Комфорт перебування та позитивні аспекти життя за кордоном

Більшість біженців відчувають себе за кордоном **задовільно або добре**. Порівняно з першим роком війни, оцінка комфорту перебування дещо підвищилась. **Окрім безпеки та спокою**, серед позитивних аспектів говорять про **фінансову сторону життя за кордоном**: загалом високий рівень життя, високий рівень соціальної захищеності, наявна соціальна допомога, безкоштовні курси, навчання, спорт для біженців.

Серед позитивних аспектів також відмічають:

- **Менталітет та відношення місцевих людей** – доброзичливі та привітні, ввічливі та відповідальні; чуйні та готові допомогти (особливо у сфері обслуговування); нікуди не поспішають, виглядають молодше за наших людей; ведуть активний спосіб життя
- **Транспорт** – автомобільні розв'язки та зручний транспорт, якісні дороги
- **Освіта** – не така глибока і всеосяжна, як українська, проте системна та предметно інтегрована; «поліцеальні школи» – навчання для людей старшого віку у Польщі
- **Стан екології** – чистота і порядок, сортування сміття, багато лісів та парків, продукти з маркуванням «екологічно чисто»
- **Відсутня корупція**. Дотримання законів усіма (всі рівні перед законом)
- **Сучасне медичне обладнання та високоякісна планова медицина, медичне страхування**
- **Доступна іпотека** (низька відсоткова ставка)
- **Красива архітектура**

Як змінився рівень життя за кордоном?

Половина біженців має **вищий рівень життя за кордоном**, ніж мали в Україні.

Близько третини, навпаки, мають **нижчий рівень життя**.

Інші (кожен 5-ий) мають той самий рівень життя, що й в Україні.

Рівень життя за кордоном, порівняно з Україною:

«Мы нашли прекрасный дом, прям о котором я мечтала. Нам получилось его арендовать...В принципе, мы тут неплохо устроились»

«Проблема в тому, що, з одного боку, Німеччина тобі допомагає, тобі виплачують соціальну допомогу, яка дозволяє навчатись. А з іншого боку вони все контролюють. І не можна нікуди виїжджати. І ти відчуваєш себе, як птиця в золотій клітці...»

Вплив переїзду на ключові сфери життя

На думку біженців, **за кордоном** суттєво **кращі**: **1)** транспортна інфраструктура **2)** співвідношення ціна/якість товарів **3)** Якість харчування.

З іншого боку, серед сфер життя, де **Україна є кращою**, відзначаються: **1)** Задоволення потреб у дружньому спілкуванні **2)** Медицина

Негативні аспекти перебування за кордоном

Найбільше незручностей українцям, які проживають за кордоном, приносить мовний бар'єр. Разом з цим, основними негативними аспектами виступають бюрократичні процедури, пов'язані з отриманням документів та медична система. Однак, порівняно з літом минулого року менш болючими стали проблеми пов'язані з рівнем цін, пошуком житла та працевлаштуванням.

Також в глибинних інтерв'ю біженці відмічають, що за кордоном поступово змінюється відношення до українців та України: інтерес та цікавість змінюються байдужістю, зведення новин все рідше приділяють достатню увагу подіям в Україні

Питання: Що з перерахованого вам НЕ подобається/завдає незручностей більше всього в місті (регіоні) де ви проживаєте?

↑ ↓
Статистично
значущі зміни

Вибірка: 217 інтерв'ю (2022), 700 інтерв'ю (2023). Цільова аудиторія: Біженці на момент опитування (18-55 років, населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+). Термін опитування: 2022: 23-29 червня; 2023: 15 липня - 10 серпня 2023

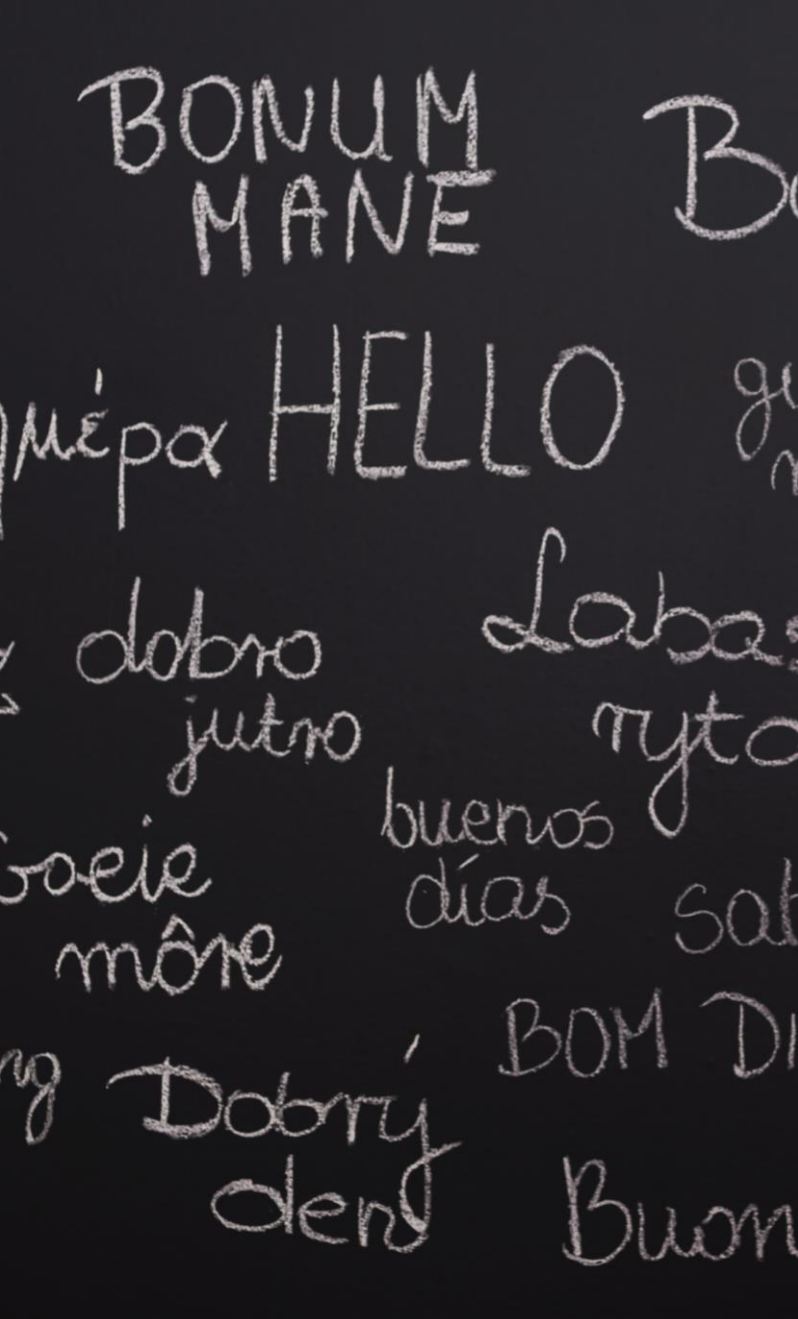
Негативні аспекти перебування за кордоном: порівняння різних сегментів біженців

Група біженців, що зазначає, що почувається за кордоном не комфортно, зазнає найбільшу кількість складнощів – невдоволення медичною системою в них на першому місці.

Мовний бар'єр

Складність нової мови для вивчення є основною перепорою подолання мовного бар'єру. Також складнощі завдають: незнання англійської мови, відсутність перекладачів в лікарнях та в державних установах/інстанціях.

Проблеми з медициною

Біженці стикаються зі складнощами у доступі до медичної допомоги через довгі черги на запис до лікарів, обмеження у продажу ліків без рецепта та обмежений доступ до виклику лікаря/швидкої додому. Також є незадоволення через високу вартість послуг/медичного страхування та іноді отримання некваліфікованої медичної допомоги, що включає недостатню діагностику та помилкові діагнози.

Проблеми з оформленням документів

Отримання та оформлення документів в країні прихистку для частини біженців стало виснажливою і досить складною процедурою. Говорять про довге очікування документів, до інстанцій потрібно записуватися наперед, а часом без одного документу неможливо подати заяву на отримання іншого. Знаходити інформацію про статус оформлення документів часто виявляється вкрай важко.

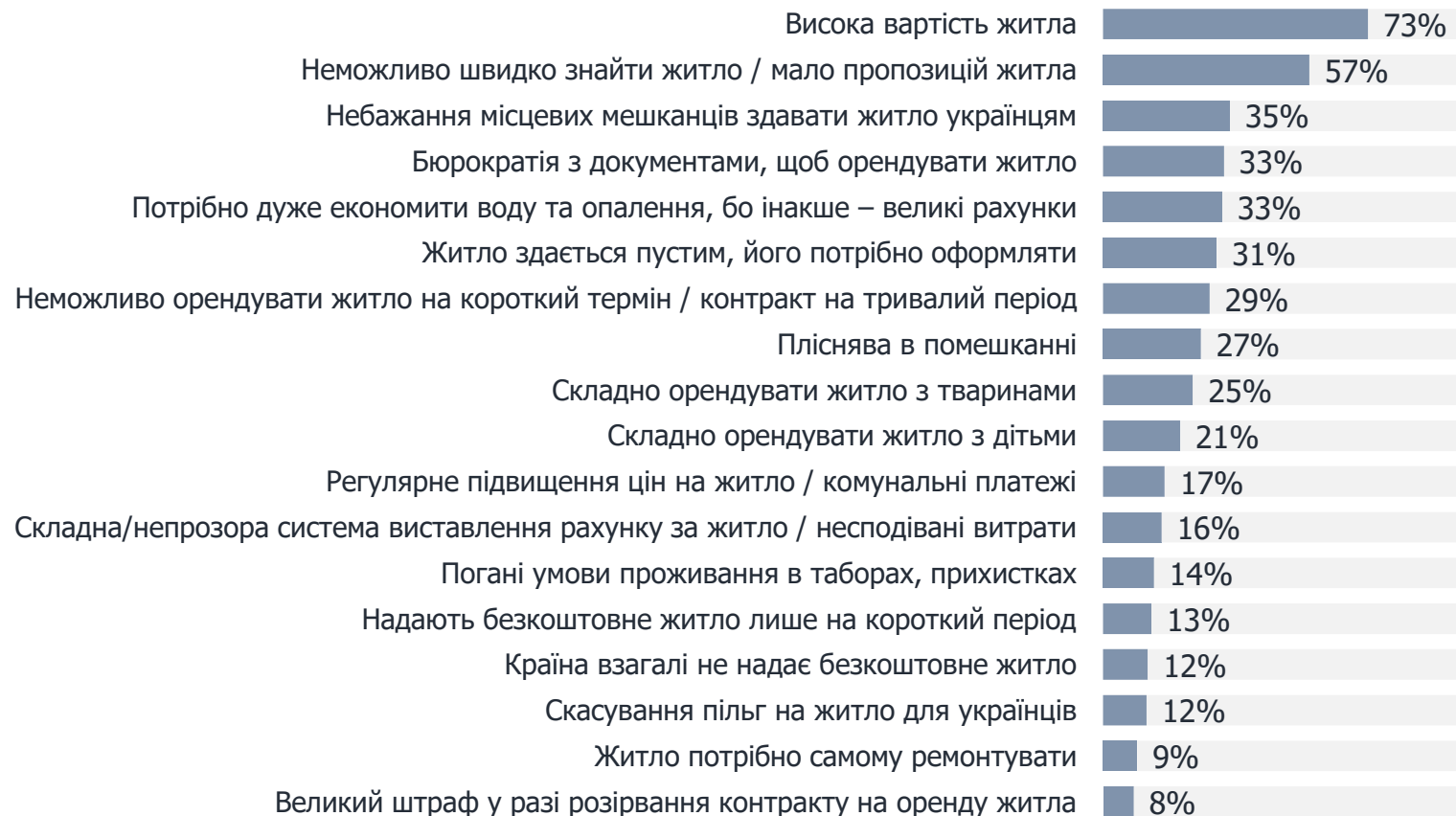
Проблеми працевлаштування за кордоном

Рівень знання мови безпосередньо впливає на процес працевлаштування, обмежуючи можливості біженців до низько-кваліфікованих позицій, виснажуючи фізично та психологічно. Пошук роботи відповідно до фаху часто стає проблемою або триває значно довше. Деякі біженці також наголошують на високому рівні податків, як негативному аспекті працевлаштування за кордоном.

Житлові проблеми за кордоном

Високі ціни та нестача пропозицій - найбільші проблеми з якими стикаються українці, шукаючи житло за кордоном. Це ключові проблеми в пошуках житла. Серед інших також можна відзначити: іноді небажання місцевих мешканців здавати житло українцям, бюрократію та необхідність дуже економити воду та опалення.

Чого навчилися за кордоном?

Здобуті навички та переосмислення переваг України над закордоном

Досвід життя за кордоном

Біженці вважають свій досвід перебування та проживання за кордоном цінним. Багато хто переоцінив своє минуле життя в Україні, почав більше цінувати те, що має. Хтось отримав свої перші враження від Європи та свій перший досвід роботи за кордоном, що поставило перед неминучим вибором: в якій країні жити далі? Хтось «підкачав» знання мови або тільки розпочав вивчати нову для себе мову.

Загалом, знаходження в атмосфері іншої ментальності, зоні її впливу, вважають корисним та важливим, таким, що дає можливість подивитись, як це облаштовано зсередини.

«Будь-які взагалі відчуття-переживання – це завжди новий досвід, він іде кудись на користь більшості. Ти пізнаєш якісь речі. Тут дуже багато якихось дрібничок, дуже продуманих для людей, там, якась поштова система. Звісно це позитивний досвід»

«Опыт большой, новые люди, новые компании, новый устрой. Это огромное расширение круга, мировоззрения. Это повышение уровня стрессоустойчивости, прокачка в этом плане. Также подтянуло и язык. Я очень благодарна за этот опыт. Но самое основное - опыт дал понять, что больше «сюда не надо жить». Это, как «American dream»

Вибірка: якісний етап (дуальні інтерв'ю та тріади з ЦА, N=10). Біженці на момент опитування (18-55 років, населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+).

Термін опитування: 15 липня - 10 серпня 2023

72%

вважають, що за час проживання за кордоном **набули досвіду, який може бути цінним в контексті відбудови країни**

52%

вважають, що **набули нових навичок та знань, які зможуть застосувати в Україні після завершення війни**

“

«Я трохи покращилася в своїй професійній діяльності, за цей період я проходила онлайн курси для вдосконалення своєї професії. В мене на це був час»

«Взаємоповага та порядність, піклування про добробут інших. Це все загалом і більше схоже на принципи... Але з цього треба починати!!! Бо, маючи за основу такі якості, можна гори звернути!!!»

«Подивилася на іншу систему освіти, яка нам була б корисна»

Чого саме ви навчилися і могли б застосувати в Україні після завершення війни?

(відкрите питання до тих, хто вважає що здобув навички/знання, які зможе застосувати в Україні, N=181)

Вивчив(-ла) іноземну мову	14%
Соціальні навички (комунікація, відношення, взаємодія з людьми)	8%
Сортування сміття	7%
Вдосконалення, здобуття нових професійних навичок	7%
Толерантність/взаємодопомога/людяність	5%
Знання в реформуванні системи освіти	4%
Навички в будівництві	4%
Бережливе ставлення до навколишнього середовища	4%
Повага до інших	4%
Боротьба з корупцією	4%

Питання: Загалом, чи вважаєте ви свій досвід, що набули безпосередньо за період перебування за кордоном, цінним в контексті відбудови України? Чи є щось, чому ви навчилися під час перебування за кордоном, що ви могли б застосувати в Україні після завершення війни?

Вибірка: 352 інтерв'ю. Цільова аудиторія: Біженці на момент опитування (18-55 років, населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+). Термін опитування: 15 липня - 10 серпня 2023

Що стали цінувати більше в Україні після життя за кордоном

За час проживання за кордоном, кожен другий українець переосмислив своє ставлення до української медицини. Крім цього, опитані стали більше цінувати рівень діджиталізації державних послуг, відносини з близькими людьми та український сервіс – про це зазначили близько 40% респондентів.

Яких змін хочуть в Україні?
Громадянська активність
та погляд біженців на
реформацію України

Турбота про рідних та інформаційна підтримка України

71%

допомагають родичам, які перебувають в Україні

52%

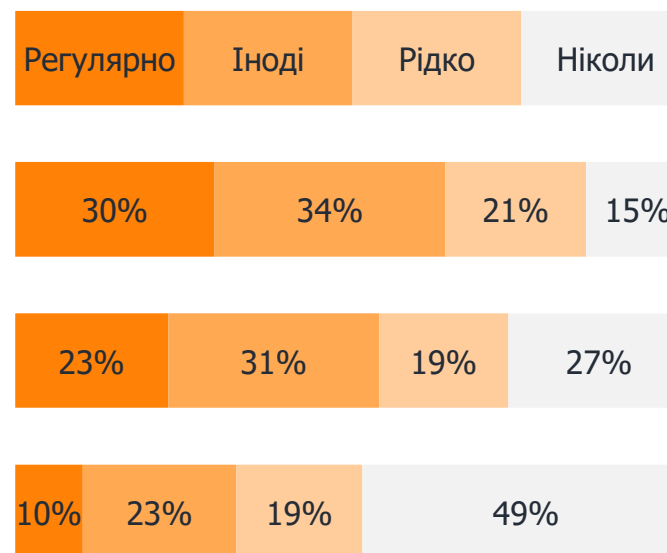
надають грошову допомогу родичам/членам родини, що проживають в Україні

Як поширюють інформацію про поточну ситуацію в Україні:

Розповідаю місцевому населенню, з яким спілкуюсь

Роблю репости/дописи в соціальних мережах

Виходжу на акції, протести

Питання: Чи надаєте ви грошову допомогу родичам/членам родини, що проживають в Україні? Чи залучалися ви до таких активностей за час перебування за кордоном? Чи поширюєте ви особисто інформацію про новини та поточну ситуацію в Україні?

Вибірка: 352 інтерв'ю. Цільова аудиторія: Біженці на момент опитування (18-55 років, населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+). Термін опитування: 15 липня - 10 серпня 2023

Громадянська активність українців за кордоном

Окрім підтримки родичів в Україні та поширення інформації про війну за кордоном, виходу на протести/акції, свій внесок в перемогу 7 з 10 опитаних здійснюють шляхом переказу коштів на благодійність, майже кожен другий - брав участь в підписаннях петицій. 38% долучались до волонтерської діяльності.

Питання: Чи залучалися ви до таких активностей за час перебування за кордоном?

Вибірка: 348 інтерв'ю. Цільова аудиторія: Біженці на момент опитування (18-55 років, населення, що до повномасштабного вторгнення росії проживало в Україні в містах з населенням 50тис+). Термін опитування: 15 липня - 10 серпня 2023

ТОП-2 ключові реформи України на думку українських біженців

Аудиторії українських біженців було запропоновано 14 реформ з задачею обрати з них 5, на їх думку, найважливіших для України. Думки більшості сходяться у виборі 2-ох ключових реформ:

1. Боротьба з корупцією – 80%

2. Судова реформа – 46%

«Унеможливлення красти державні гроші. Судові миттєві покарання депутатів, чиновників-ворів, повна конфіскація награбованого. Антикорупційні закони»

«Борьба с коррупцией во власти. Выполнение требований венецианской комиссии»

«Судова реформа. Реальні тюремні строки для корупціонерів»

«Судова реформа. Трансформація верховної ради в життєздатне і не таке багатолюдне товариство. Смертна кара за корупцію чиновників»

«Боротьба з корупцією, судова реформа!!! А то в цих галузях просто треш безкінечний:(«»

ТОП-5 найважливіших реформ на думку біженців

Третє місце у списку важливих реформ, які потрібні Україні, **розділяють реформи** в таких сферах як: **пенсії, армія, податки, медицина та освіта**. Ці реформи близько третини біженців визначають як ключові.

Які з **перерахованих сфер** є **найбільш пріоритетними** для їх реформування/розвитку? (ТОП-5)
(закрите питання, завдання обрати не більше 5-ти відповідей)

«Я погано розуміюся на такому, але хотілося б ввести страхування, як основу медичної допомоги. Приділити більше уваги пенсіям для літніх людей та інвалідів»

«Спочатку кардинальна реформа в армії, щоб припинити подальше розповсюдження «совдепії». Припинити приховувати та прикрашати інформацію про досягнення та поразки. Чесне висвітлення інформації»

«Налоговая реформа, большой контроль за тратами налогов»

«Прозорість розподілення публічних фінансів»

«Реформа освіти, особливо після довгого періоду дистанційного навчання»

«Проблема із побутовими відходами: їх сортування, логістика та переробка»

«Змінити всю структуру влади. Ввести жорстке покарання за корупцію. Відновити систему освіти»

Що хотіли б перейняти з інших країн / мати в Україні

Досвід життя в інших країнах ще сильніше допоміг усвідомити проблему корупції та розкрадання коштів в Україні.

Життя «там» вказало на різницю в тому, як працюють закони та правосуддя: «Там працюють закони однаково для усіх – у нас вкрай вибірково».

Українці, перебуваючи за кордоном, стають свідками верховенства права в дії. Саме цей аспект найчастіше називається, коли біженці говорять про позитивний досвід за кордоном, який вони бажали б перенести та бачити в Україні.

Серед інших аспектів біженці хотіли б перейняти:

- Програми соціальної допомоги від держави
- Систему медичного страхування
- Розвинену транспортну систему
- Соціальна захищеність працівників (неможливість просто так, без причини звільнити людину)
- Екологічний підхід – сортування сміття

Дякуємо за увагу!

вул. Євгена Коновальця, 32-г
01133, м. Київ, Україна

+380 44 290 94 20
office@factum-ua.com

 FACTUM
GROUP